

źródła monastyczne

23

źródła monastyczne

23

Redaktor serii: Ks. Marek Starowieyski

starożytność

17

ŚW. GRZEGORZ WIELKI

DIALOGI

Wydanie trzecie

Przekład:

Ewa Czerny
Anna Świderkówna

Wstęp:

Adalbert de Vogüé OSB

Komentarz i opracowanie:

Ks. Marek Starowieyski

TYNIEC

WYDAWNICTWO BENEDYKTYNÓW
KRAKÓW 2007

Tytuł oryginału: Dialogi de vita et miraculis patrum italicorum,
SCh 251, 260, 265, Paris 1978–80.

Projekt okładki i stron tytułowych: Andrzej Cieplucha

Wstęp z języka francuskiego tłumaczyła: Dorota Stanicka-Apostoł

Imprimi potest: Opactwo Benedyktynów
L.dz. 54/2000, Tyniec, dnia 17.07.2000 r.
† Adam Kozłowski OSB, opat tyniecki

ISBN 978-83-7354-210-5 broszura
ISSN 1230-6711

© Copyright by TYNIEC Wydawnictwo Benedyktynów
ul. Benedyktyńska 37
30-398 Kraków
tel.: +48 (12) 267-53-91
tel./fax: +48 (12) 267-53-92
e-mail: wydawnictwo@tyniec.com.pl
zamowienia@tyniec.com.pl
www.tyniec.com.pl

SPIS TREŚCI

SKRÓTY	13
WSTĘP.....	15
I. DIALOGI GRZEGORZA.....	15
Narodziny dzieła	15
Zwiastuny <i>Dialogów</i> w innych dziełach	17
Dialogi Grzegorza a dzieło Sulpicjusza Sewera.....	19
Struktura <i>Dialogów</i>	19
Układ dzieł Sulpicjusza Sewera.....	21
Od pism dotyczących Marcina do <i>Dialogów</i> Grzegorza:	
porównanie struktury	22
<i>Dialogi</i> jako historia duszy	23
Święci Italii współczesnej Grzegorzowi	25
II. ŻYCIE ZAKONNE W DIALOGACH.....	28
Życie Benedykta: próby z Subiaco	28
Promieniowanie z Monte Cassino.....	33
Obraz monastycznego życia Benedykta i jego bliskich.....	36
Mnisi z księgi pierwszej	39
Mnisi i mniszki w dwóch ostatnich księgach.....	41
III. OBRAZY ŚRODOWISKA KAPŁAŃSKIEGO.....	47
Duchowni w księdze I.....	47
Duchowni w <i>Żywocie</i> Benedykta.....	49
Biskupi i kapłani księgi III.....	50
Życie kapłańskie w księdze IV	52
IV. LUD CHRZEŚCJAŃSKI.....	54
Postaci świeckich w księdze I.....	54
Świeccy w Historii Życia Benedykta	55
Świętość świeckich w księdze III	58
Świeccy w ostatniej księdze.....	60
V. KONKLUZJA: IDEAŁ MONASTYCZNY.....	63
PODSTAWOWA BIBLIOGRAFIA.....	67

KSIĘGA PIERWSZA (tł. Ewa Czerny)	85
[Prolog]	85
1. O Honoracie, który był opatem w Fundis.....	88
2. O Libertynie, przeorze klasztoru w Fundis	91
3. O ogrodniku, mnichu w tym samym klasztorze	96
4. O Ekwicjuszu, opacie w prowincji Walerii.....	98
5. O Konstancjuszu, zakrystianie kościoła św. Stefana koło Ankony	108
6. O Marcelinie, biskupie kościoła w Ankonie.....	110
7. Nonnosus, przeor klasztoru na górze zwanej Soracte	111
8. O Anastazym, opacie klasztoru zwanego Subpentoma.....	114
9. O Bonifacym, biskupie miasta Ferentis	116
10. O Fortunacie, biskupie miasta Todi.....	124
11. O Martyriuszu, mnichu z prowincji Waleria	132
12. O Sewerze, kapłanie z tej samej prowincji.....	132
 KSIĘGA DRUGA (tł. Ewa Czerny)	137
Prolog.....	137
1. O naprawie stłuczonego przetaka	138
2. O pokonaniu pokusy cielesnej	142
3. O szklanej czaszy, która pękła naznaczona znakiem krzyża.....	144
4. O uleczeniu niestałego mnicha	150
5. O wodzie, która wytrysnęła ze skały na szczycie góry	151
6. O żelaznym ostrzu, które powróciło do swojej rękojeści...	152
7. O uczniu [Benedykta], który chodził po wodzie.....	153
8. O zatrutym chlebie wyrzuconym daleko przez kruka	155
9. O głazie ogromnym podniesionym siłą modlitwy [Benedykta].....	160
10. O rzekomym pożarze w kuchni	160
11. O młodym słudze Bożym przygniecionym wałącym się murem i uzdrowionym.....	161
12. O Sługach Bożych, którzy jadali posiłki wbrew <i>Regule</i>	162
13. O bracie mnicha Walentyniana, który postępował jak w poprzednim opowiadaniu	163
14. O wykryciu podstępu króla Totili	165
15. O przepowiedni udzielonej temuż królowi Totili	166
16. Jak pewien duchowny został uwolniony od szatana	167
17. O prorocztwie zburzenia klasztoru	171
18. O schowanej beczce wina.....	172
19. O podarowanych chusteczkach	172

20. O pysznych myślach sługi, poznanych przez Benedykta.....	173
21. O dwustu korcach mąki znalezionych w czasie głodu przed klasztorem.....	174
22. Jak budowano klasztor w Terracina we śnie rozplanowany.....	176
23. O służebnicach Bożych, które po śmierci dzięki mszy powróciły do wspólnoty	178
24. O młodym mnichu, którego ziemia wyrzuciła z grobu.....	180
25. Jak pewien mnich odchodząc z klasztoru spotkał po drodze smoka.....	181
26. O uleczeniu trędowatego	182
27. O cudownym spłaceniu długu.....	182
28. O wyrzuconej flaszce szklanej, która nie rozbiła się na skałach	183
29. O pustej beczce, która napełniła się oliwą.....	184
30. O mnichu wyzwolonym od szatana.....	185
31. Jak samym swoim spojrzeniem uwolnił z więzów wieśniaka.....	187
32. O wskrzeszeniu zmarłego.....	189
33. O cudzie Scholastyki, siostry Benedykta	190
34. Jak Benedykt ujrzał duszę swojej siostry opuszczającą ciało	193
35. Jak Benedykt zobaczył cały świat w jednym promieniu światła.....	194
36. Jak [Benedykt] napisał <i>Regułę</i> dla mnichów.....	197
37. Jak [Benedykt] zapowiedział swoją śmierć braciom.....	198
38. O szalonej kobiecie uzdrowionej w świętej grocie	199
KSIEGA TRZECIA (tł. Ewa Czerny)	203
Prolog.....	203
1. O Paulinie, biskupie miasta Noli.....	204
2. O papieżu Janie.....	208
3. O papieżu Agapie	209
4. O Dacjuszu, biskupie miasta Mediolanu	210
5. O Sabinusie, biskupie miasta Canosy.....	211
6. O Kasjuszu, biskupie miasta Narni.....	213
7. O Andrzeju, biskupie miasta Fundis	214
8. O Konstancjuszu, biskupie miasta Akwinum.....	217
9. O Frigidianie, biskupie miasta Lukki.....	218
10. O Sabinusie, biskupie miasta Placencji.....	219
11. O Cerboniuszu, biskupie miasta Populonium.....	221
12. O Fulgencjuszu, biskupie miasta Utriculum	223

13. O Herkulanusie, biskupie miasta Peruzji.....	224
14. O słudze Bożym, Izaaku.....	226
15. O sługach Bożych Eutycjuszu i Florencjuszu	232
16. O Marcinie, mnichu z góry Marsicum.....	238
17. O mnichu z góry Argentarium, który wskrzesił zmarłego.....	241
18. O mnichu Benedykcie	245
19. O kościele błogosławionego Zenona w mieście Weronie.....	246
20. O Stefanie, kapłanie w prowincji Waleria.....	248
21. O zakonnicy która jedynym rozkazem uwolniła człowieka od diabła	249
22. O kapłanie z prowincji Waleria, który złodzieja zatrzymał przy swym grobie.....	251
23. O opacie z góry Preneste i jego kapłanie	252
24. O Teodorze, zakrystianie kościoła Piotra Apostoła w Rzymie.....	254
25. O Akoncjuszu, zakrystianie tego samego kościoła.....	255
26. O Menasie, samotnym mnichu.....	256
27. O czterdziestu wieśniakach, zabitych przez Longobardów dlatego, że nie chcieli jeść mięsa ofiarowanego bożkom	259
28. O grupie jeńców zabitych, dlatego że nie chcieli uczcić koziej głowy.....	259
29. O biskupie ariańskim, który stracił wzrok	261
30. O kościele ariańskim w Rzymie, który został konsekrowany w wierze katolickiej.....	262
31. O królu Hermenegildzie, synu Leowigilda, króla Wizygotów, skazanym przez ojca na śmierć z powodu wiary katolickiej.....	264
32. O biskupach afrykańskich, którym za obronę wiary katolickiej Wandalowie-arianie obcięli języki aż do korzenia, a którzy bez żadnej przeszkody mogli mówić jak dawniej.....	267
33. O słudze Bożym, Eleuteriuszu.....	269
34. Ile jest rodzajów skruchy.....	271
35. O Amancjuszu, kapłanie z prowincji Etruria.....	273
36. O Maksymianie, biskupie miasta Syrakuz.....	275
37. O Sanktulusie, kapłanie w prowincji Nursji	277
38. O widzeniu, jakie miał Redemptus, biskup miasta Ferentis	284

KSIĘGA CZWARTA (tł. Anna Świderkówna) 287

1. O tym, że ludzie cielesni nie wierzą w sprawy wieczne
i duchowe ponieważ nie znają z doświadczenia tego,
co się im o nich mówi..... 287
2. O tym, że nawet niewierzący nie może żyć
bez pewnego rodzaju wiary..... 289
3. O tym, że zostały stworzone trzy rodzaje
żyjących duchów 290
4. Rozprawa o zdaniu Salomona: Los synów ludzkich
jest ten sam, co i los zwierząt..... 291
5. O tym, że dusza wychodzi z ciała w sposób niewidzialny,
czy więc istnieje, jeśli nie można jej zobaczyć? 294
6. To, że dusza żyje w ciele, poznajemy po ruchach ciała;
tak samo życie duszy po śmierci ciała powinniśmy
u świętych poznać po mocy ich cudów..... 297
7. O odejściu dusz 298
8. O odejściu duszy Germana, biskupa Kapui..... 298
9. O odejściu duszy mnicha Specjosusa 299
10. O odejściu duszy pewnego pustelnika..... 299
11. O odejściu duszy opata Spes 300
12. O odejściu duszy kapłana z Nursji..... 301
13. O duszy Probusa, biskupa miasta Rieti..... 303
14. O zejściu Galli, służebnicy Bożej..... 304
15. O zejściu paralityka Serwulusa 306
16. O zejściu służebnicy Bożej, Romuli 308
17. Śmierć świętej dziewicy Tarsilli..... 310
18. O odejściu dziewczynki Muzy 311
19. O tym, że niektórym dzieciom ich rodzice
przez złe wychowanie zamykają dostęp do królestwa
niebieskiego i o dziecku, które bluźniło 312
20. O odejściu sługi Bożego, Stefana 314
21. Czasem zasługi duszy nie ujawniają się
przy jej odejściu, lecz ukazują się dopiero później..... 315
22. O dwóch mnichach opata Walencjona..... 315
23. O odejściu opata Soranusa 316
24. O odejściu diakona kościoła Marsów 317
25. O śmierci męża Bożego wysłanego do Bethel 317
26. Czy przed zmartwychwstaniem ciał
dusze sprawiedliwych mogą być przyjęte do nieba? 318
27. W jaki sposób umierający przepowiadają
oraz o śmierci adwokata Cumquodeusa.
Objawienie mnichów Geroncjusza i Mellitusa
i o różnorodności języków..... 320

28. O śmierci komesa Teofanesa.....	324
29. Trzeba wierzyć, że jak dusze doskonałych idą do nieba, tak dusze grzeszników idą do piekła, gdy tylko śmierć oddzieli je od ciała	326
30. Jak można uwierzyć, że ogień materialny może zapanować nad duchami nie posiadającymi ciała?....	326
31. O śmierci króla Teodoryka, arianina	328
32. Śmierć Reparata.....	329
33. O śmierci członka kurii, którego grób został spalony	331
34. Czy dobrzy w Królestwie niebieskim, a źli w swych mękach rozpoznają się wzajemnie	332
35. O pewnym umierającym zakonniku, który ujrzał proroków	334
36. Czasem dusze, które się nie znały, umierając rozpoznają się w chwili, gdy otrzymują karę za swe grzechy lub nagrodę za dobre czyny. O śmierci Jana i Ursusa Eumorfiusza i Stefana	335
37. O tych, którzy są jakby przez pomyłkę wezwani do opuszczenia swego ciała. O wezwaniu i odesłaniu mnicha Piotra, śmierci i zmartwychwstaniu Stefana i o widzeniu, jakie miał pewien żołnierz.....	339
38. O tym, że widziano dom dla Deusdedita budowany tylko w sobotę.....	343
39. O karze Sodomitów	345
40. O tym, że niektóre dusze, jeszcze przebywając w ciele, widzą w duchu coś z kar przyszłych. O chłopcu Teodorze i o śmierci Chrysauriusa i mnicha z Izaurii	345
41. Czy po śmierci istnieje ogień oczyszczający	349
42. O duszy diakona Paschazjusza.....	351
43. Dlaczego w sprawach duszy tyle rzeczy dawniej ukrytych ujawnia się w czasach obecnych?.....	352
44. Jak należy wierzyć, gdzie się znajduje piekło?	354
45. Czy w Gehennie jest jeden ogień, czy też są tam różne ognie?.....	355
46. Czy ci, którzy zostali wysłani w ogień Gehenny, płoną tam wiecznie?	355
47. Jak można mówić, że dusza jest nieśmiertelna, jeśli wiadomo, że może być skazana na karę śmierci	358
48. O pewnym świętym mężu, który przeląkł się w obliczu śmierci	359
49. Niektórzy w chwili śmierci zostają wzmocnieni objawieniem, aby się nie bali i o mnichach Antonim, Merulusie i Janie	359

50. Czy należy zwracać uwagę na sny i jakie są rodzaje snów	361
51. O pewnym człowieku, który we śnie miał przyrządzone długie życie, a umarł bardzo szybko.....	363
52. Czy dusza ma jakiś pożytek z tego, że ciało jej zostało pochowane w kościele?.....	363
53. O pewnej zakonnicy pochowanej w kościele św. Wawrzyńca Męczennika, która ukazała się na pół spalona.....	364
54. O grobie patrycjusza Waleriana	364
55. Jak ciało zmarłego Walentyna zostało wyrzucone z kościoła	365
56. O tym, jak ciało pewnego farbiarza zostało pochowane w kościele, po czym zniknęło	366
57. Co po śmierci może pomóc duszy w uwolnieniu od grzechów? O kapłanie z Centumcellae, którego duch pewnego człowieka prosił, aby mu pomógł po śmierci, ofiarując za niego świętą Hostię i o duszy mnicha Justusa	367
58. O życiu i śmierci biskupa Kasjusza	372
59. O jeńcu wojennym, którego więzy rozrywały się w godzinie składania Ofiary, i o marynarzu imieniem Waraka, który w czasie rozbicia się okrętu został uratowany dzięki zbawczej Hostii	373
60. O mocy i tajemnicy zbawczej Ofiary	375
61. O konieczności upokorzenia serca w czasie świętych misterii i czuwania nad swym umysłem po żalu za grzechy.....	376
62. O odpuszczeniu win bliźnim, aby i nasze zostały wybaczone.....	376

INDEKSY

Odesłań i aluzji biblijnych	379
Imion	383
Nazw geograficznych	391

SKRÓTY

Abol	– <i>Analecta Bollandiana</i> , Bruxelles 1882–.
BHG	– <i>Bibliotheca hagiographica Graeca</i> , 1–3, Bruxelles 1957 ³ i jej <i>Auctaria</i> (1969, 1984).
BHL	– <i>Bibliotheca hagiographica Latina antiquae et mediae aetatis</i> , 1–3, Bruxelles 1900–1901, 1911 (<i>Supplementum</i> 1986).
BS	– <i>Bibliotheca Sanctorum</i> , Roma 1962–.
CCL	– <i>Corpus Christianorum. Series Latina</i> , Turnhout 1953–.
CPL	– <i>Clavis patrum latinorum</i> , wyd. E. DEKKERS, Steenbrugge 1951 1961 ² .
DHGE	– <i>Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques</i> , red. A. BAUDRILLART i in., Paris 1912–.
DIP	– <i>Dizionario degli Istituti di perfezione</i> , Roma 1974–.
DPAC	– <i>Dizionario Patristico e di Antichità Cristiane</i> , A. DI BERARDINO (wyd.), Casale Monferrato 1983–1988.
DSAM	– <i>Dictionnaire de spiritualité ascétique et mystique. Doctrine et histoire</i> , éd. M. VILLER, Paris 1937–.
EK	– <i>Encyklopedia Katolicka</i> , KUL Lublin 1973–.
LCIk	– <i>Lexicon der christlichen Ikonographie I–VIII</i> , red. Kirschbaum i in., Freiburg im Br. 1968–1976.
LThK	– <i>Lexikon für Theologie und Kirche</i> , red. J. HÖFER, K. RAHNER, Freiburg im Br. 1957–1965.
PL	– <i>Patrologiae cursus completus. Series Latina</i> , 1–221, wyd. J.P. MIGNE, Paris 1844–1864.
PSP	– <i>Pisma starochrześcijańskich pisarzy</i> , Warszawa 1969–.
RAC	– <i>Reallexicon für Antike und Christentum</i> , red. T. KLAUSER i in., Stuttgart 1950–.
RBen	– <i>Revue bénédictine</i> , Maredsous 1884–.
RegBen	– <i>Reguła św. Benedykta</i> .
RHE	– <i>Revue d'histoire ecclésiastique</i> , Louvain 1910–.
SCh	– <i>Sources Chrétiennes</i> , wyd. H. DE LUBAC, J. DANIELOU [i in.], Paris 1941–.

- SA – *Studia anselmiana. Philosophica (et) theologica*, Roma 1933–.
- StPatr – *Studia Patristica*, Berlin, Kalamazoo, Oxford, Leuven 1957–.
- SWP – *Studia Warmińskie*, Olsztyn 1964–.
- TRE – *Theologische Realencyklopädie*, Berlin.
- VoxP – *Vox Patrum*, Lublin 1981–.
- ZKTh – *Zeitschrift für Katholische Theologie*, Innsbruck 1877–.
- ŻrMon – *Źródła monastyczne*, Kraków-Tyniec 1993–.
- ŻrMon 8 – *Sulpicjusz Sewer, Pisma o św. Marcinie z Tours. Żywot, Listy, Dialogi*, przekład: P.J. NOWAK OFM; wstęp, komentarz i opracowanie: M. STAROWIEYSKI, posłowie: H. MALEWSKA, Kraków 1995.
- ŻrMon 12 – PALLADIUSZ, *Opowiadania dla Lausosa (Historia Lausiaca)*, przekład: S. KALINKOWSKI, wstęp i opracowanie: M. STAROWIEYSKI, Kraków 1996.